

MIROSLAV FLODR

BRNĚNSKÉ NEVĚSTKY V NEJSTARŠÍCH DĚJINÁCH MĚSTA (J. V. 65)

Téma, pro někoho spíše jen kuriózní, pro jiného snad s nádechem i jisté frivolnosti, má nepochybně svou důležitost a opodstatnění. Dotýká se totiž jevu, který vždy přinášel společnosti v každodenním životě nemálo problémů a nutil ji tak zaujímat k němu zcela konkrétní stanoviska. Prakticky to pro ni znamenalo nejen hledání určitých správních řešení, nýbrž i postupné formování obecnějších postojů k samé podstatě daného jevu. Základní vývojové proměny v obecné rovině jsou známy, chybí však fundovaná znalost vývoje těchto poměrů v jednotlivých konkrétních místech, a to zejména pro nejstarší období. Většina pokusů poznat výchozí stav a vývojový pohyb v této sféře totiž nutně ztroskotává na nedostatečnosti pramenů. Mnohdy je to nadmíru skrovný rozsah dochovaných pramenů vůbec, jindy pak nepatrnost výpovědí k této tématice či dokonce jejich naprostá absence v jinak početném materiálu. Příčina podobného deficitu tkví především v povaze pramenů samých. Dlouho tu mají rozhodnou převahu listiny, v nichž se tehdy stěží dostávalo speciální pozornosti nevěstkám. I privilegia s řadou obdobných či velmi příbuzných ustanovení se zmiňují o nevěstkách jen okrajově a činí tak způsobem, který namnoze budí dojem záměrné snahy vyhnout se speciální úpravě jejich postavení.¹ V průběhu první poloviny 14. století, kdy se začínají objevovat různé druhy městských knih, nastává jisté zlepšení poměrů, alespoň po stránce kvantitativní. K výraznějšímu pramennému přínosu však fakticky dochází toliko tam, kde se záležitosti nevěstek stávají předmětem statutárního práva a kde výsledná statuta dostala písemnou formu, jež přetrvala dodnes.

Řešení uvedeného tématu pro nejstarší období města Brna (13. stol. —

---

¹ V této spojitosti se nám naléhavě připomíná známý článek (26) *De meretricibus* vídeňského privilegia z roku 1278, v jehož úvodu se výslovně praví: *Item de communibus mulieribus nullum statutum facimus, quia indignum esset ipsas legum laqueis innodare...*; srv. J. A. Tomaschek, *Rechte und Freiheiten der Stadt Wien I.*, Wien 1877, s. 46.

polovina 14. stol.) je tudíž lákavé svým významem i nesnadností. O Brně je známo, že má pro nejstarší dobu svých dějin pramenné podmínky relativně velmi dobré. Tuto skutečnost lze potvrdit i z hlediska našeho tématu v tom smyslu ovšem, že výpověď brněnských pramenů je jen relativně bohatší, než jakou nacházíme ve většině jiných míst. Zůstává však faktem, že i tak je pramenné doložení nevěstek na nesrovnatelně nižší úrovni, než je tomu v případě jiných společenských skupin a profesí. Už v tom se nepochybně odráží vlastní postavení nevěstek až na samém okraji dané společnosti a kvantitativní nepatrnost jejich skupiny, která navíc sama o sobě nebyla konfliktní, neboť byla všemi snadno utlačována a sama neschopna vážnějšího odporu. Přispívala k tomu také možnost jejich snadného zvládnutí v ohledu správním, a to především cestou běžných úředních opatření, takže ani nebyla častá potřeba dalších statutárních úprav.

Proto mají nesmírný význam zcela ojedinělá statuta, pocházející vlastně až ze samého konce sledovaného období, tj. z počátku 50. let 14. století.² Jejich ustanovení totiž jednak uzavírají prvotní vývojovou fázi daných poměrů, jednak vytvářejí pevný rámec pro jejich uspořádání v dalším období. Právě to, že jde o velmi konkrétní výpověď k objasnění oné situace v rané době, kdy se navíc setkáváme s naprostým nedostatkem pramenů, dodává tomuto zdroji zvláštní hodnotu. Cenné je i to, že se tu výslovně dokládá přítomnost nevěstek v Brně již od samých počátků města, i když bychom jejich zdejší existenci mohli i bez takového dokladu pro polovinu 13. století oprávněně předpokládat. Brno té doby (včetně svého nejbližšího zázemí) představovalo totiž už natolik významné politické a hospodářské centrum s relativně značnou koncentrací skladebně velmi rozmanitého obyvatelstva, že přítomnost nevěstek tu byla v souladu s tehdejšími poměry vlastně samozřejmostí. Podobně samozřejmý by byl asi i předpoklad, že jejich působištěm bylo určité, stálé a veřejnosti dobře známé místo. Ze statut se ovšem dovidáme přímo, že toto místo bývalo od pradávna před hradbami Brna, a to na kopci Puhlíku (in monte Purcelpuhel) poblíž Brněnské brány. Zda toto místo bylo vybráno volbou či příkazem, lze odpovědět v obojím ohledu kladně. Jako příkaz tu vlastně působil tehdejší úzus, který v duchu přísnějšího posuzování postavení nevěstek v městské společnosti jim vykazoval místo na jejím nejzazším okraji, tedy i topograficky dokonce až mimo rámec městských hradeb. Volba místa v takto vykázaném prostoru však již byla věcí nevěstek, ovšem za předpokladu respektování určitých požadavků: místo muselo být v blízkosti městských hradeb, přesněji řečeno poblíž některé z jejich bran, tudíž na předměstí, nikoliv ovšem na frekventovaných cestách a uvnitř leckdy husté předměstské zástavby. Tato limitace vylučovala tedy prostor v okolí naprosté většiny brněnských městských bran a poskytovala možnost jen velmi omezeného výběru toliko v prostoru poblíž Brněnské brány. Také zde byly překážkou důvody sídelní a ovšem i terénní. Přímo proti bráně ležící Pe-

² Jejich soudobý opis v torzu původní knihy statut v AMB, rkp. č. 40, f. 11r—12r
² (stará foliace 28r-29r) vydal V. Brandl v CDM VIII, č. 230 (19. 10. 1953). K uvedené knize srv. M. Flodr, *Právní kniha města Brna z poloviny 14. století*, Brno 1990, s. 48; II., Brno 1992, s. 219—221.

kařská ulice, důležitá a také velmi frekventovaná spojnice na Staré Brno, nepřicházela rozhodně v úvahu. V horní části z ní sice odbočovala vlevo postranní cesta směřující po svahu Puhlíku dolů k svrateckému náhonu, ovšem i tady šlo o souvislou zástavbu obývanou chudinou převážně českého původu.³ Cesta vycházející z Brněnské brány směrem doprava byla rovněž nevhodná, neboť šlo o dosti frekventovanou komunikaci, probíhající navíc v zúženém prostoru mezi špilberskými svahy a městským opevněním. Jediné příhodné místo se tudíž nacházelo vlevo od východu z brány, na kopci Puhlíku, v prostoru mezi městským opevněním a svahem nad sídlem chudiny: místo v blízkosti hradeb i brány jako důležitého komunikačního bodu s vlastním městem, bez souvislé zástavby a bez průchozích komunikací.

Na tomto relativně opuštěném místě, záhy však obecně známém, se jednotlivé nevěstky procházely a lákaly k sobě své zákazníky (exercere meretricia hincinde ibidem discurrendo). Nedaleko odtud totiž bydlely v několika málo domcích, nepochybně to primitivních dřevěných stavbách horšího předměstského typu.⁴ Přirozenou cestou a bez podstatnějších zásahů správy města se zde záhy stabilizovaly poměry zpočátku příznivé a přijatelné pro všechny strany. S nárůstem frekventovanosti těchto míst však začaly narušovat původně nepřiliš konfliktní atmosféru počátečního období obvyklé průvodní zlořády této profese. Především tu zaujali jednoznačně dominantní postavení kuplíři. Jediný snad pozitivní rys jejich přítomnosti (pomoc při navazování kontaktů se zákazníky a současně i ochrana nevěstek před možným napadáním z jejich strany) byl však naprosto překryt jejich negativními činy. Jednak vystupovali násilnický vůči samým nevěstkám, které navíc citelně okrádali o jejich příjmy, jednak také rozhodující měrou přispěli ke kriminalizaci celého prostředí. Přirozená blízkost světa prostitute a zločinu začala být zneužívána k takřka systematické a promyšlené trestní činnosti. Stále častěji byli zákazníci nevěstek přepadáni, okrádáni o peníze i oděv, docházelo k jejich poranění a nezřídka i usmrčení. Pachatelé pocházeli namnoze z řad zločinců, kteří v domech nevěstek nacházeli úkryt. Pro kuplíře to představovalo další zdroje nemalých příjmů. Tento nepříznivý vývoj kulminoval v druhé čtvrtině 14. století a byl násilně zastaven až na počátku 50. let 14. století z příkazu markraběnky a následným rozhodnutím brněnských přísazných: nevěstky byly odtud vyhnány a jejich domy spáleny.

Takto se definitivně uzavřelo nejstarší období soužití města s nevěstka-

³ O. Vičar, *Místopis Brna v polovici 14. století (Předměstí)*, BMD 8, 1966, s. 234 připouští možnost, že toto je „ona oblast, kde byly až do roku 1353 nevěstince“, zcela jistě však neprávem. Především tomu brání samo osídlení i komunikace, která jím procházela, dále skutečnost, že podrobný popis předměstského osídlení před Brněnskou branou z roku 1348 (B. Mendl, *Knihy počtů města Brna z let 1343—1365*, Brno 1935, s. 152—154) domy nevěstek ani nezmiňuje, a posléze i formulace určení, že toto sídliště chudiny se nacházelo pod Puhlíkem (*sub Purcelpuhel*, srv. Mendl, l. c., s. 154), tudíž nikoliv na Puhlíku (*in monte Purcelpuhel*), jak uvádějí statuta.

⁴ Tyto domy byly sice příbytky nevěstek, avšak naprosto neměly charakter nevěstinců, jimiž je označuje Vičar (srv. předchozí poznámku).

mi. Součástí výše zmíněného rozhodnutí přísežných však bylo též stanovení zásad dalšího působení nevěstek v Brně. Nevěstkám se sice zakázalo provozování živnosti na konci Puhlíku, za nové jejich působiště však bylo určeno město v hradbách. Čtyři domy, zvlášť k tomu účelu určené a tudíž již skutečné nevěstince, jim hned (na sklonku roku 1353) vyhradila městská správa v tehdejší České, dnešní Josefské ulici.⁵ Nestalo se tak náhodou. Právě zde totiž existovaly (zřejmě však jen ve dvou domech) nevěstince (*domus metetricum*) již z dřívějších dob. Nejstarší spolehlivou zprávu o nich máme z počátku roku 1348,⁶ lze však oprávněně myslet i na dobu starší, minimálně na počátek 40. let. Místo bylo tehdy vybráno opět záměrně, neboť šlo o lokalitu za židovským osídlením, v blízkosti hradeb, relativně málo frekventovanou, navíc ležící nedaleko Židovské brány. Stalo se tak jistě na základě rozhodnutí městské rady, která takto vytvořila zárodek pozdějšího vhodného řešení otázky nevěstek vůbec. Teprve v roce 1353, kdy byla nucena zlikvidovat staré nevhodné působiště na Puhlíku, přistoupila k zásadní reorganizaci dosavadních poměrů, a to formou regulovaného provozu nevěstinců. Získala totiž k dosavadním dvěma nevěstincům v České ulici další domy a vytvořila zde jediné centrum působení nevěstek v rámci celého města Brna. Domy byly v majetku města (jež je už dříve vykoupilo a zbavilo také platů, jimiž byly předtím zatíženy),⁷ které je svěřovalo do správy určitých osob ženského pohlaví. Na počátku dva domy spravovala Pletlinna, druhé dva domy pak Pragarinna.⁸ Tyto správkyně pronajímaly prostory v domech jednotlivým nevěstkám. Všem se současně přiznávalo právo volně upravovat a představovat prostory domů podle vlastních představ a k svému většímu pohodlí. Nevěstky platily správkyni domu určitý (nám bohužel bližší neznámý) nájem, správkyně byly pak povinny odvádět každý týden ve středu z každého domu pevně stanovený plat do městské komory: Pletlinna z každého jí svěřeného domu vždy 4 groše, Pragarinna pak z jednoho 6 grošů a z druhého 4 groše.⁹ Tímto organizačním opatřením se z valné části potlačovalo velké nebezpečí, které vždy provázelo živnost nevěstek: negativní působení kuplířů a jiných příživníků, kteří nejen nevěstky vykořisťovali, ale zaplétali jejich živnost i do trestné činnosti vůbec. Navíc došlo k posílení celkové

⁵ O. Vičar, *Místopis Brna v polovici 14. století (Prostor uvnitř hradeb)*, BMD 7, 1965, s. 271.

⁶ AMB rkp. č. 39, f. 350r, zápis s datem 27. dubna 1348: *census... de domibus vagarum mulierum in platea Boemorum*; srv. tamtéž zápis s datem 9. 7. 1351: *domuncula in platea Bohemorum, ubi itur ad meretrices*.

⁷ Městiště každého z těchto domů bylo v roce 1365 oceněno v rámci výběru losunků vždy na 1/2 hřivny grošů; M e n d l, l. c., s. 350.

⁸ Zvláštní postavení Pragerinny v této úpravě mělo svoji příčinu zřejmě v tom, že postoupila městu vlastní dům, z něhož ještě v roce 1352 platila do městské sbírky čtvrt hřivny grošů; M e n d l, l. c., s. 196.

⁹ V případě nezaplacení v daném termínu musela následující den, tj. ve čtvrtek, přinést místo 4 grošů již 6 grošů. Přínos do městské komory se tudíž ročně pohyboval kolem 15 kop grošů. Podle nejstarších dochovaných počtů městské komory činil příjem v 70. letech 14. století 10 kop grošů; srv. AMB, rkp. č. 15, f. 79r a další.

ochrany nevěstek i zákazníků. Domy nevěstek byly pod stálým dohledem podrychtáře, biřiců i dalších zřízenců soudu a městské správy. I těmto lidem, kteří neměli právo jinak zasahovat do provozu domů, se důrazně připomínal zákaz zneužívat své dohlédací oprávnění k vlastnímu prospěchu (např. příležitostné vymáhání peněz, pití a podobně) či dopouštět se nějakého násilí.

Časový úsek výše vymezeného tématu představuje období, kdy sledovaný jev na jedné straně má již stabilizované formy své existence, na druhé straně však prochází ještě dosti významným vývojovým předělem. V době formování prvních počátků příštího města Brna byl také již dávno v teorii i praxi překonán původní negativní postoj církve (a ovšem i starých germánských práv) k přítomnosti nevěstek v tehdejší společnosti. Prosadila se totiž zásada jejich akceptování jako nutného zla, jak ji ostatně na základě praktickými zřeteli vedených úvah výstižně zdůvodnil sv. Augustin: *Aufer meretrices de rebus humanis, turbaveris omnia libidinibus* (*De ordine liber secundus, cap. IV.; MPL 32, col. 1000*). Tato úroveň akceptace nevěstky pro společnost sice zachránila — a v tom také spočíval její hlavní smysl — avšak zcela jednoznačně jim vymezila místo až na jejím okraji. V Brně můžeme ojediněle ještě zachytit doznívání původně striktního chápání okrajového postavení nevěstek, o čemž svědčí už sama jejich lokace: pro život městské společnosti se sice připouštěly, avšak přidělilo se jim místo mimo hradby, a i tam ještě navíc mimo frekventovanou část předměstského osídlení. V obyvatelstvu také dlouho přežívala představa, že tělesné zneužití nevěstek nemůže být a ani není trestné. Právě tak se ovšem za beztrestné chápalo oloupení osob, které u nevěstek nacházely potěšení. Profese nevěstek navíc zakládala u většiny lidí samozřejmou presumpci jejich viny v trestních případech, s nimiž přišly do styku. Dokladem jsou i prastaré a namnoze dodnes užívané nadávky, běžné tehdy ve všech společenských vrstvách.¹⁰ Čím více však přecházíme do 14. století, tím častější jsou pozitivní změny v postavení nevěstek, neboť právě v jeho průběhu se nevěstky stávaly běžnou organickou součástí všech větších měst. V Brně se kolem poloviny 14. století dovršoval přechod od původních individuálních forem prostituce (jednotlivé populné nevěstky mimo hradby města) k formám kolektivním (stabilní nevěstince uvnitř hradeb města na určitém místě). Provoz těchto nevěstinců měl již zjevnou organizaci a stál pod dohledem správy města. Tato skutečnost podstatným způsobem přispěla jak k ochraně nevěstek samých, tak i jejich zákazníků. S nástupem 14. století se pak v Brně zvýšila i právní ochrana nevěstek vůbec. Starší ustanovení připouštějící žalobu nevěstky za znásilnění bylo totiž nejen stále důrazněji připomínáno,¹¹ ale také uplatňováno. V praxi to znamenalo, že byť i nadále zůstal velký rozdíl mezi stupněm potrestání v případě nevěstky a v případě ostatních žen, samo potrestání viníka v případě nevěstky se už stávalo spíše pravidlem než vý-

¹⁰ Srv. Flo dr, *Právní kniha města Brna I.*, s. 282 č. 407: *Mentiris sicut antiquus filius meretricis; tamtéž*, s. 228 č. 247: *Tu es filius meretricis, fide/ragus et mendax.*

¹¹ Flo dr, *Právní kniha města Brna I.*, s. 145, 442, 453, 456.

jimkou. Důležité pak bylo, že se tato skutečnost postupně odrážela ve zvýšené míře i v povědomí širokého obyvatelstva. Obdobné příčiny i dosah měl nález, že i okradení zákazníků nevěstek se trestá jako každá jiná krádež či loupež, tj. až trestem smrti.¹² Z bagatelní záležitosti se tak stal nadmíru nebezpečný případ. Je jisté, že tu na prvním místě stála ochrana oněch zákazníků. Současně to však znamenalo i zvýšenou ochranu nevěstek samých. Tak se i v Brně začalo období relativně příznivé akceptace nevěstek ve středověkém městě samém a v tehdejší společnosti vůbec.

---

¹² Flodr, *Právní kniha města Brna I.*, s. 310 č. 486.

PŘÍLOHA

STATUTA DE CENSU MERETRICUM

[1] Quia mulieres vage, que extra civitatem in monte Purcelpuhel ab antiquo residere et exercere meretricia hincinde ibidem discurrendo consueverunt, per dominam marchionissam, que civibus hoc mandavit, sunt repulse, ideo, cum frequenter puliani, mali homines et fures in eisdem domibus recipere se consueverint, per quos illi, qui mulieres accedebant, sepius vestibus et eorum pecunia spoliabantur, vulnerabantur et quandoque occidebantur, cives dictis domibus extra civitatem crematis et mulieribus, ne de cetero ibidem in Purcelpuhel facta sua faciant, prohibitis ordinaverunt quator domos in civitate in platea Boemorum retro Yudeos, ubi in futuro et non alibi in civitate dicte mulieres perpetuo residenciam habeant.

[2] Et quia puliani, lenones et alii mali homines mulieres ipsas ad censum nimis gravem eis solvendum artaverant, statutum est, ut omnia predicta mala tollantur et ulterius non fiant, quot de dictis quatuor domibus Pletlinna tenebit duas, septimanatim de qualibet earum quatuor grossos censuando ad cameram civitatis singulis quartis feriis; et quandoque eodem die census per hospitas earumdem domorum magistro camere presentatus non fuerit, tunc statim sequenti quinta feria illa, que censum neglexerit, pro quatuor grossis dabit sex grossos. Easdem eciam domos mulieres per se edificabunt et reformabunt, sicut in eis comodius voluerint habitare. Et cives providebunt uni orphano, qui censum habuit super una predictarum domorum, quod nutriatur et artem doceat[ur] mechanicam; plebanum eciam de sancto Petro expedient cives de tribus marcis, quas habuit super una tali domo; et similiter expedient Thamarum canonicum de censu octo grossorum et quatuor pullorum, quem habuit similiter super una earumdem domorum. Reliquas autem duas domos habebit Pragarinna per vitam suam, de quarum una percipiet septimanatim censum sex grossorum et de secunda censum quatuor grossorum, et in extremis legabit, cui voluerit, tres marcas grossorum, quas civitas solvere debet. Et insuper, quia una domus earumdem censuat Elblino cauponi mediam marcem in Carnisprivio, illum censum cives debent redimere cum tribus marcis, ita quot Pragarinna nulli censuet de dictis domibus. Ea vero mortua idem census sex et quatuor grossorum septimanatim die et modo ut supra perpetuo ad civitatem et eius cameram pertinebit.

[3] Et subiudices, precones et alii officiales iudicii seu civitatis nullum ius in dictis domibus et censu earum sibi debent usurpari. Quandocumque eciam domos easdem visitant, illis, quos ibidem invenerint, sive pro tempore intraverint sive nocturnum ibi faciant, nullam inferre debent violenciam nec bibales ab eis extorquere, nec aliquas daciones ab eis exigere, sicut se volunt in suis officiis conservari.

Et in dictam ordinacionem consenserunt cum graciaram actione Pragarinna, Platlinna, Swagrinna et alie hospites conventrices domorum predictarum.

Actum sub Wencezlao de Thussnawicz magistro civium, Luczccone de Vitis, Marco Poherliceri, Iacobo Swerceri, Anshelmo, Henslino Glesein, Iacobo Alrami, Georio de Domo Theutunica, Heinricho Vuchs, Nicolao Swerceri, Conrado pistore, Perhar-do de Wisschaw, Haimlino pellifice, Iohanne aurifabro, Iohanne Iacobi, Bohuschio de Thussnawicz et aliis iuratis modernis et antiquis, sabbato in crastino festi beati Luce ewangeliste, in stuba Wencezlai de Thussnawicz magistri civium supradicti.

DIE BRÜNNER DIRNEN IN DER ÄLTESTEN GESCHICHTE DER STADT

Die Zeitspanne des vorliegenden Themas stellt jene Epoche dar, in der die untersuchte Erscheinung einerseits bereits stabilisierte Formen ihrer Existenz aufweist andererseits geht sie allerdings durch einen bedeutenden Entwicklungssprung hindurch. In der Zeit der Formierung der ersten Anfänge der zukünftigen Stadt Brünn ist (in der Theorie und Praxis) die ursprünglich negative Haltung der Kirche (und allerdings auch der alten germanischen Rechte) in Bezug auf die Anwesenheit der Dirnen in der zeitgenössischen Gesellschaft schon längst überwunden. Es hat sich das Prinzip ihrer Akzeptanz als notwendiges Übel durchgesetzt. In Brünn können wir das Echo der ursprünglich strikten Auffassung von der Randstellung der Dirnen vereinzelt verfolgen. Dies betrifft allein schon die Lokation der Dirnen: für die städtische Gesellschaft werden sie zwar konzedierte, es wird ihnen jedoch der Aufenthaltsort auswärts der Stadtmauern zugeteilt und auch dort noch außerhalb des nicht dicht besiedelten Teiles der vorstädtischen Bevölkerung. Bei der Bevölkerung hat lange die Vorstellung überlebt, daß ein körperlicher Mißbrauch von Dirnen nicht strafbar ist und auch nicht sein kann. Genauso wird als nicht strafbar der Diebstahl von Kleidern und anderen Sachen jener Personen aufgefaßt, die bei den Dirnen das Vergnügen gefunden haben. Der Beruf der Dirnen begründet bei den meisten Menschen die Präsumption ihrer Schuld in jenen Straffällen, mit denen sie in Kontakt gekommen sind. Als Beweis gibt es auch uralte und vielfach auch heute noch gebrauchte Schimpfwörter, die damals in allen Schichten der Gesellschaft geläufig waren. Je weiter wir in das 14. Jh. fortschreiten, desto häufiger sind auch die positiven Veränderungen in der Stellung der Dirnen.

Um die Mitte des 14. Jh. wird der Übergang von den ursprünglichen individuellen Formen der Prostitution (einzelne herumstreichende Dirnen außerhalb der Stadtmauern) zu den Kollektivformen der Prostitution (stabile Freudenhäuser innerhalb der Stadtmauern an einer bereits eine feste Organisationsform innerhalb der Stadtmauern an einer bestimmten Stelle) vollendet. Der Betrieb in diesen Freudenhäusern weist bereits eine feste Organisation auf und steht unter ständiger Aufsicht der Stadtverwaltung. Es wird auch der Rechtsschutz der Dirnen erhöht. Ein älterer Beschluß, der die Klage der Dirne über die Vergewaltigung zuläßt und der die Festlegung der Strafe dem Entschluß den Geschworenen überläßt, wird nicht nur nachdrücklich in Erinnerung gebracht, sondern auch realisiert. In der Praxis hat dies zu bedeuten, daß zwar auch ein großer Unterschied zwischen der Stufe der Bestrafung im Falle einer Dirne und im Falle anderer Frauen auch weiterhin geblieben ist; die Bestrafung des Schuldigen bei der Dirne selbst, wurde eher zur Regel als zur Ausnahme. Sehr wichtig war es jedoch, daß sich diese Tatsache allmählich in erhöhtem Maße auch im Bewußtsein der breiten Bevölkerung widerspiegelt hat. Analoge Ursachen und Auswirkungen hatte auch der Befund, daß die Beraubung von Klienten der Dirnen wie jeder Diebstahl oder Raub bestraft wird, d. h. sogar mit der Todesstrafe. Aus einer geringfügigen Angelegenheit ist somit ein überaus gefährlicher Vorgang geworden. Es handelt sich gewiß an erster Stelle um den Schutz der Klienten, zugleich bedeutete dies aber auch einen erhöhten Schutz der Dirnen. Auch in Brünn beginnt somit die Periode einer relativ günstigen Akzeptanz der Dirnen in der Stadt selbst und auch für die zeitgenössische Gesellschaft überhaupt.